

Een Chabad collectie wakkert oude vijandelijkheden aan

Door Alexander Zanzer

Het uitbreken van een echte koude oorlog tussen de vroegere aartsvijanden Rusland en de Verenigde Staten met als onderpand een collectie manuscripten zou op het eerste gezicht moeten verbazen. Maar internationale (diplomatieke) betrekkingen hebben in de meeste gevallen diepge wortelde redenen en de onderbouw van de redeneringen is belangrijker dan de zichtbare realiteit.

>> Rabbijn Schneerson leefde in Lubavichi, nu naast de Russische stad Smolensk. Vanaf 1772 begon Schneerson een unieke collectie van Joodse manuscripten aan te leggen. Zijn nazaten hebben telkens boeken bijgevoegd bij de collectie waardoor het momenteel bestaat uit 12.000 zeldzame boeken, 50.000 zeldzame documenten waarvan 381 manuscripten. Na de Sovjet-revolutie van 1917, heeft de Sovjetregering in 1918 een gedeelte van de collectie genationaliseerd, feitelijk geconfisqueerd. De rest werd door nazaten van Schneerson uit de Sovjet-Unie gehaald.

Rabbijn Menachem Mendel Schneerson (5de directe afstammeling van de derde Chabad-Lubavich Rebbe) kon bij het begin van de Tweede Wereldoorlog naar de VS vluchten. Het archief moest hij achterlaten. Deze viel in handen van de Duitsers en werd naar Berlijn gebracht. Op het einde van de oorlog, in 1945, vonden de Sovjetroepen de collectie en brachten het terug naar Rusland. Vanaf het begin van Gorbatsjov's Perestrojka, probeerden de Lubavich volgelingen de teruggave van de Schneerson-collectie te bekomen.

De uitzonderlijke geschiedenis van de grootste Joodse religieuze beweging die in Brooklyn haar basis heeft, maakt de boeken en manuscripten tot onschatbare waarde en de inzet van politieke rellen. De collectie bevindt zich momenteel in de Russische staatsbibliotheek en Poetin heeft het verheven tot nationaal erfgoed om de teruggave te voorkomen. In 2002, na de eerste presidentiële verkiezingen in Rusland, werd wel een gedeelte van de boeken naar de VS gestuurd. In 2005 werd Poetin door een schrijven, ondertekend door alle VS-senatoren, gevraagd de volledige collectie terug aan de Chabad-beweging te restitueren. Het ging tot een vonnis van een Amerikaanse rechtbank, uiteraard zonder rechtsgeldigheid in Rusland.

Dit was het begin van de culturele oorlog tussen de VS en Rusland. Uit schrik dat de Chabad Russische kunstwerken zou aanhouden in de VS, stuurde Rusland geen kunstwerken meer richting de Verenigde Staten. Vele tentoonstellingen werden afgelast. De juridische strijd ging verder. Een Amerikaanse rechtbank legde een dwangsom van 50.000 dollar per dag op. President Obama probeerde dit tegen te houden daar ze "strijdig waren met de buitenlandse politiek", maar de rechtbank besliste in voordeel van de Chabad.

In februari 2013 volgde de gewoonlijke vergeldingsmaatregelen. Minister van Buitenlandse Zaken Lavrov spoorde de Russische Staatsbibliotheek aan om klacht in te dienen tegen de Library of Congress.

“de democratische barometer kan gemakkelijk gemeten worden aan de hand van hoe een land zijn Joodse bevolking behandelt.

Antisemitisme is het eerste alarm-signaal voor het verval van de Staat.”

Het gaat hier over 7 boeken van de Schneerson collectie die in 1994 werden uitgeleend en aan Chabad gegeven in plaats van deze terug te sturen.

De huidige escalatie volgt in een rij van maatregelen en tegenmaatregelen die herinneren aan de hoogdagen van de Koude Oorlog. Op 12 december 2012 ondertekende Obama de Magnitsky wet, naar de Russische advocaat die in de gevangenis stierf. Deze wet legt sancties op Russische ambtenaren die bij de dood zouden betrokken zijn. Rusland nam wraak door een wet te stemmen die de adoptie van Russische kinderen door Amerikaanse ouders onmogelijk maakt. Kort daarna verbood Rusland de invoer van Amerikaans rundsvlees.

Dat een diplomatieke oorlog uitgevochten wordt aan de hand van een Joodse thematiek, is niet nieuw. De Verenigde Staten heeft in de jaren '70 een ideologische oorlog tegen Rusland gevoerd met als thema "laat onze mensen gaan". De steun aan de Sovjet-Joden was niet de enige motivatie. Het ondermijnen van het Sovjetregime speelde daarin een belangrijke rol. Poetin verdedigde zich nog recentelijk in Duitsland voor de "Pussy Riot aanhouding" door te verwijzen naar hun vermeende antisemitische daden. Volgens de Russische regering werd de collectie in Rusland verzameld door een Russische staatsburger, dus maakt deel uit van de Russische cultuur.

De Joodse bewegingen in Rusland die goede relaties met Poetin onderhouden, raken zo in een politiek spel verwickeld in een land waar religieuze vrijheid en vrijheid in het algemeen niet altijd een evidentie is. Gezien de laatste Lubavitcher Rebbe geen directe nazaten heeft achtergelaten, wordt de politieke touwtrekkerij nog moeilijker. De collectie waarvan sommige boeken 500 jaar oud zijn, behoort tot het Joodse erfgoed, en de politieke wereld weet heel goed dat door de eeuwen heen de tolerantie-index alsook de democratische barometer gemakkelijk gemeten kan worden aan de hand van hoe een land zijn Joodse bevolking behandelt. Antisemitisme is het eerste alarm-signaal voor het verval van de Staat. Rusland probeert de Joodse cultuur in eer te herstellen, maar doet dit in een atmosfeer van confrontatie. De VS proberen de Russische dominantie op de energiemarkt te ondergraven door te wijzen op hun beslissingen om Joodse eigendommen "te confisqueren".

Hopelijk zal de Joodse bevolking geen slachtoffer worden van de herleving van de confrontatie tussen de twee grootmachten die al lang geen belangrijke redenen vonden om elkaar in de haren te vliegen. ●